

VRHOVNI ŠTAB NOV I POJ 24. maja 1944

UREDBA O VOJNIM SUDOVIMA

I. USTROJSTVO I NADLEŽNOST VOJNIH SUDOVA

Čl. 1

U vezi naredbe Vrhovnog štaba NOV i POJ od 8. II. 1944. g. o formaciji Štaba korpusa i korpusne vojne oblasti ukidaju se dosadašnji vojni sudovi komandi područja i narodno-oslobodilačkih brigada i odreda. Vojno-sudsku vlast vršiće Vojni sud korpusa, Vojni sud korpusne vojne oblasti i Viši vojni sud.

Čl. 2

Vojni sud korpusa i korpusne vojne oblasti sude za sva djela koja su uperena protiv oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije, protiv tekovina i interesa te borbe, za krivična dela vojnih lica i ratnih zarobljenika – osim za dela koje spadaju u nadležnost Višeg vojnog suda.

Čl. 3

Viši vojni sud sudi po važnijim delima ratnih zločinaca i krivičnim delima viših oficira i generala narodno-oslobodilačke vojske. Odlukom Vrhovnog štaba može Viši vojni sud suditi i za svako delo za koje je nadležan Vojni sud korpusa ili korpusne vojne oblasti.

Čl. 4

Vojni sud korpusa sudiće po krivičnim delima vojnika, podoficira i nižih oficira svog korpusa. Ovaj sud sudiće i za sva dela lica, na teritoriji kojom se kreće i vrši ratne operacije, a gde se brža sudska odluka pokaže potrebnom.

Čl. 5

Vojni sud korpusne vojne oblasti sudiće za sva ostala dela iz ove Uredbe, koja nisu obuhvaćena u čl. 3. i 4. Ovaj sud nadležan je i za sva sudjenja krivičnih dela vojnika, podoficira i nižih oficira operativnih jedinica u slučaju njihovog namernog izostajanja iz jedinice ili dezerterstva. Vojni sud korpusne vojne oblasti sudi i za sva dela lica počinjena na neoslobođenoj ili privremeno napuštenoj teritoriji.

Čl. 6

S vojnim licima u pogledu potsudnosti izjednačuju se i građanska lica, koja stoje u bilo kakvom službenom odnosu s vojskom, ili počine krivično delo protiv pripadnika vojske ili u zajednici s pripadnicima vojske, u vojnim prebivalištima, na štetu vojnih poduzeća, ustanova ili stvari, zatvorenici vojnih zatvora i slično.

Čl. 7

Viši vojni sud formira se kod Vrhovnog štaba NOV i POJ. Viši vojni sud može imati više veća, koja mogu biti stalna /kao na pr. kod Glavnih štabova ili štaba kojeg korpusa/ ili za pojedini slučaj. Veća postavlja Vrhovni štab na predlog predsednika suda, koji je ujedno i šef vojno-sudskog oteka Vrhovnog štaba. Svako veće Višeg vojnog suda sastoji se iz pretsedatelja i dva člana. U pojedinim slučajevima može veće imati i više članova.

Čl. 8

Vojni sud korpusa sačinjavaju sudska veća, od kojih se jedno formira kod štaba korpusa, a po jedno kod svake divizije. Veće se sastoji iz pretsedatelja i dva člana. Vojni sud korpusa može po potrebi formirati sudska veća i kod pojedinih brigada, koje su na samostalnom zadatku, odeljene od divizije.

Čl. 9

Vojni sud korpusne vojne oblasti formira se kod korpusne vojne oblasti. On donosi svoje odluke u veću, koji se sastoji iz pretsedatelja i dva člana. Taj sud može po potrebi obrazovati svoja veća kod komandi područja.

Čl. 10

Pretsednik vojnog suda korpusa je u isto vreme predsednik Vojnog suda korpusne vojne oblasti. On se stara o jednoobraznosti sudovanja. Predsednika zamenjuje potpredsednik. Veće vojnog suda korpusa pri štabu korpusa sačinjavaju predsednik suda kao pretsedatelj, jedan oficir štaba korpusa te jedan podoficir ili redov. Divizijsko veće Vojnog suda korpusa sačinjavaju jedan oficir iz štaba divizije kao pretsedatelj te komandant ili zamenik komandanta jedne od brigada i jedan podoficir ili redov. Kad se formira veće Vojnog suda korpusa u brigadi, pretsedatelj mu je jedan oficir iz štaba brigade, a članovi komandant ili zamenik komandanta jednog od bataljona te jedan podoficir ili redov. U veće Vojnog suda korpusne vojne oblasti pri korpusnoj vojnoj oblasti ulaze predsednik suda kao pretsedatelj, jedan oficir korpusne vojne oblasti i jedan podoficir ili redov. Područno veće Vojnog suda korpusne vojne oblasti sačinjavaju jedan oficir iz komande područja kao pretsedatelj te jedan oficir iz oficirskog kora sa teritorije područja i jedan podoficir ili redov. Pošto ne postoji vojno-sudski otek kod korpusa, sudsko-administrativne poslove Vojnog suda korpusa vodi predsednik, a vojnog suda korpusne vojne oblasti potpredsednik. U slučaju odlaska operativnog dela štaba korpusa sa svoje teritorije, jedan od njih odlazi s operativnim delom štaba korpusa, a drugi ostaje u korpusnoj vojnoj oblasti. Predsednika i potpredsednika Vojnog suda korpusa postavlja Vrhovni štab NOV i POJ na predlog Glavnog štaba. Glavni štab ima svoj vojno-sudski otek. Članove veća Vojnog suda korpusa i njihove zamenike kao i članove veća Vojnog suda korpusne vojne oblasti i njihove zamenike postavlja štab korpusa. Sastav ovih veća dostavlja se Višem vojnom sudu. Veća sude svaki predmet samostalno. Predsednik i potpredsednik mogu pretsedati svakom sudskom veću.

Čl. 11

Svako sudsko veće ima sekretara, koji treba po mogućnosti biti stručni sudac ili svršeni pravnik. Njega imenuje iz redova lica koja su proverena u oslobodilačkoj borbi vojni sud, u čiji sastav ulazi veće, kod koga sekretar radi. Sekretar pomaže raditi administrativne poslove, vodi zapisnik, sastavlja nacrt sudske odluke i ima u veću savetodavni glas.

II. KRIVIČNA DELA, KAZNE I ZAŠTITNE MERE

Čl. 12

Vojni sudovi sude za: a) ratne zločine, b) dela narodnih neprijatelja i c) krivična dela vojnih lica i ratnih zarobljenika.

Čl. 13

[b]Ratnim zločincima, bili oni građani Jugoslavije, okupatorskih ili drugih zemalja, imaju se smatrati: pokretači, organizatori, naredbodavci te pomagači i neposredni izvršitelji masovnih ubijanja, mučenja, prisilnog iseljavanja, odvođenja u logore i na prisilni rad stanovništva, zatim paleža, uništavanja i pljačke narodne i državne imovine; svi pojedini posednici imanja i preduzeća u Jugoslaviji, okupatorskim i drugim zemljama koji se nečovečno eksploatirali radnu snagu na prisilni rad odvedenih ljudi; funkcioneri terorističkog aparata i terorističkih naoružanih formacija okupatora i domaći u službi okupatora; oni koji su vršili mobilizaciju našeg naroda za neprijateljsku vojsku.[/b]

Čl. 14

[b]Narodnim neprijateljima imaju se smatrati; svi aktivni ustaše, četnici i pripadnici ostalih oružanih formacija u službi neprijatelja i njihovi organizatori i pomagači; svi oni koji su u službi neprijatelja ma u kom vidu – kao špijuni, dostavljači, kuriri, agitatori i slično; koji su nateravali narod da okupatorima preda oružje; svi oni koji su izdali narodnu borbu i bili u dosluhu sa okupatorom; svi oni koji se odmetnu od narodne vlasti i rade protiv nje. Svi oni koji razaraju narodnu vojsku ili su na drugi način pomagali i pomažu okupatora; svi oni koji izvrše teške slučajeve ubistva i pljačke i slično.[/b]

Čl. 15

U krivična dela vojnih lica, koji usled svoje teže prirode, prelaze okvir disciplinskih prestupa, ubrajaju se pored ostalog: ne/vršenje ili nemarno vršenje vojne službe iz koga izvire veća šteta za celinu; ne/ispunjavanje naredjenja; pasivni otpor koji ide na slabljenje vojne sile; napuštanje stražarske dužnosti; dezerterstvo iz narodne vojske; namerno uništavanje borbene sposobnosti svoje ili drugoga; kvarenje i otudjivanje vojne sprema i oružja; ometanje snabdevanja, transporta, poljskih i ostalih radova namenjenih za vojsku i narod; zloupotreba u dužnosti; podnošenje lažnih izveštaja; povreda čuvanja važne vojničke tajne; ne/brižljivo lečenje bolesnika i ranjenika; širenje lažne neprijateljske propagande; razaranje unutarnjeg jedinstva i borbenog raspoloženja medju vojnicima; surovo postupanje s narodom. Vojni sudovi sude vojnim licima i za krivična dela kao što su: lišenje života, telesna povreda, silovanje,

pljačka, kradja, prevara, palež i.t.d. Ako ovakva i slična dela počine ratni zarobljenici, smatraće se kao dela teže prirode.

Čl. 16

Vojni sudovi izrićaće ove kazne i zaštitne mere: a) strogi ukor, b) imovinsku kaznu /novčanu, u naravi, u delu/, c) izgon iz prebivališta, d) lišenje čina odnosno zvanja, e) uklanjanje s položaja, f) prisilni rad u trajanju od tri meseca do dve godine, g) teški prisilni rad u trajanju od tri meseca do dve godine pa i više, i h) smrtnu kaznu. Uz ove kazne može sud izreći gubitak vojničke časti i gubitak građanske časti - na određeno vreme ili za uvek te konfiskaciju imovine.

Čl. 17

Kaznu i zaštitne mere odmeruje sud nakon brižljive ocene prema težini dela i njegovim posledicama, prema stepenu krivične odgovornosti i opasnosti počinitelja imajući u vidu njegovu prošlost i vaspitanje te uzimajući u obzir i ostale otežice i olakšice. Više vrsta kazni i zaštitnih mera mogu se zajedno izreći prema prirodi dela i počinitelja. Vreme provedeno u pritvoru ili istražnom zatvoru uračunava se u kaznu prisilnog rada i teškog prisilnog rada. [b]Kad sud izriče smrtnu kaznu, izreći će u presudi ujedno i gubitak vojničke odnosno građanske časti te konfiskaciju osudjenikove imovine u korist Narodno-oslobodilačkog fonda u saglasnosti s postojećim propisima o konfiskaciji. Ove kazne primeniće sud i kada u težim slučajevima izriče kaznu prisilnog rada i teškog prisilnog rada.[/b] Kazna prisilnog rada, teškog prisilnog rada, izgon iz prebivališta i imovinska kazna mogu se izreći uslovno za vreme od šest meseci do dve godine, pa ako osudjenik tokom vremena, na koje mu je kazna uslovljena, ne bude kažnjen za novo krivično delo, smatraće se kao da kazna nije ni izrečena, što će sud posebnim rešenjem ustanoviti i po potrebi objaviti.

III. POSTUPAK I IZVRŠENJE PRESUDE

Čl. 18

Postupak vojnih sudova imade biti brz i bez suvišnih opširnosti, ali potpun. Radi pripreme glavnog pretresa postaviće štab korpusa pri svakom sudskom veću vojnog istražitelja /islednika/. Isto tako će i Vrhovni štab postaviti sudskog istražitelja pri svakom veću Višeg vojnog suda. Istražitelj vodi istragu na taj način da prikuplja dokazni materijal kako optužbe tako i odbrane potreban za glavni pretres, saslušanjem okrivljenog, svedoka i prikupljanjem ostalih dokaza. Istražitelj će povesti postupak na pismenu ili usmenu prijavu ma sa čije strane ona dolazila, ili po službenoj dužnosti. Istražitelj će u prvom redu s predsedateljem ili najbližim članom sudskog veća rešiti pitanje, da li će se osumnjičeno lice zadržati u pritvoru ili istražnom zatvoru, ili ne. Lica se ne mogu hapsiti na osnovu neproverenih podataka, ali se mogu privesti radi saslušanja. Prilikom vršenja istrage istražitelj ima dužnost da prikupi što tačniji materijal o krivičnom delu. Kad se u toku istrage pokaže da je u pitanju zločin špijunaže ili petokolonaštva, istražitelj će o tome odmah obavestiti organa službe a zaštitu naroda i voditi dalji postupak u sporazumu s njime.

Čl. 19

Po potrebi štab korpusa postaviće islednika i kod pojedinih brigada odnosno komandi mesta, i to iz lica pri štabu brigade odnosno komandi mesta. Zadatak je ovih islednika, da odmah čim se u njihovoj blizini dogodi krivično delo ili uhvati sumnjivo lice, povedu izvidjaje saslušanjem osumnjičenog, svedoka i prikupljanjem ostalog dokaznog materijala. On će u slučaju potrebe nad osumnjičenim licem narediti pritvor. O svemu hitno telefonskim ili pismenim putem izvještava istražitelja pri nadležnom sudskom veću, od koga će primiti dalja uputstva za rad. Istražitelj sudskog veća će u takvim slučajevima narediti da se izvidjaji nadopune ili će lično doći na lice mesta da dovrši istragu, odnosno narediti da se osumnjičeni sa prikupljenim materijalom sprovede nadležnom sudskom veću.

Čl. 20

Pri saslušanju okrivljenog i svedoka istražitelj ima zapisničara kome diktira zapisnik. Zapisnik će potpisati istražitelj /islednik/, zapisničar i lice koje se saslušava. Ako je lice nepismeno stavit će na zapisnik otisak palca desne ruke, a potpisat će ga zapisničar, označivši to u zapisniku. Ako saslušavano lice ne zna narodni jezik, upotrebiće se tumač koji će takodjer potpisati zapisnik.

Čl. 21

Čim se završi istraga, sastaviće se pismena optužnica i podneti sa svim spisima sudskom veću. Ako istražitelj smatra da treba istragu prekinuti, prekinuće je u sporazumu s predsedateljem ili najbližim članom veća, a okrivljenoga, ako je u pritvoru ili istražnom zatvoru, pustiti na slobodu.

Čl. 22

Kad je krivična stvar dozrela za odluku, to jest onda kada je istraga završena, vojni sud će unapred odrediti ročište /dan i čas sudjenja/, na koje će pozvati sva potrebna lica. Svi članovi suda i zapisničar moraju biti prisutni za sve vreme suđenja. Pretres počinje čitanjem optužnice, koju čita istražitelj. On na glavnom pretresu zastupa optužbu. Pretresom rukovodi predsednik veća. Pretres je usmen, a najbitniji momenti uneće se u zapisnik o pretresu, koji će nakon zaključenja rasprave potpisati svi članovi sudskog veća i zapisničar. Pretres je javan, ali ga veće iz naročitih razloga može proglasiti tajnim.

Čl. 23

U slučaju da opušeni nije sposoban da se sam brani, sud će mu dozvoliti da izabere branitelja, ili će mu ga se odrediti.[b] Branitelj može biti svako ko nije isključen po svojoj moralnoj kvalifikaciji.[/b] Vojnim licima ne mogu biti branitelj civilna lica.

Čl. 24

Nakon zaključenja rasprave veće zaključuje o tome, da li je stvar zrela za presudu ili nije. Ako nadje da je zrela, izreći će osudjujuću ili oslobadjajuću presudu, a u protivnom slučaju odrediće potrebne nadopune i nakon nadopune ponovo sudjenje.

Čl. 25

Ako veće vojnog suda na glavnom pretresu ustanovi, da je delo za koje optuženo vojno lice odgovara disciplinske prirode, može i samo doneti odluku po propisima naredbe o disciplinskoj odgovornosti vojnih lica.

Čl. 26

Sud će izreći presudu nakon tajnog savetovanja i objaviti je optuženom. Istražitelj neće biti prisutan tajnom savetovanju.

Čl. 27

[b]Kod ustanovljenja istine o delu i krivnji optuženog sud nije formalno vezan ni za kakva dokazna sredstva, već donosi svoju odluku po slobodnoj oceni.[/b] U zapisnik o glavnom pretresu unese se i kratka sadržina presude koju je sud izrekao s kratkim bitnim razlozima. Svi članovi veća imaju jednako pravo glasa. U slučaju da se mišljenja ne podudaraju, važi ono što zaključuje većina. U slučaju da se presuda ne donese jednoglasno, veće će sastaviti zapisnik o većanju, u koji će član veća koji je ostao u manjini uneti bitne razloge svoga odvojenog mišljenja. Ovaj zapisnik o većanju priključiće se spisima u zatvorenoj koverti.

Čl. 28

Presude se izriču: "U ime naroda Jugoslavije". Presuda vojnog suda korpusa i korpusne vojne oblasti na pismeno sastavljena mora sadržavati: 1/ Naziv suda i imena svih članova sudskog veća, zapisničara, tužioca ako ga ima, optuženog, branitelja ako ga ima, mesto i vreme donošenja presude i delo zbog kog se optuženi optužuje. 2/ Dispozitivni deo presude, u kome će biti tačno navedeni lični podaci optuženog, dela zbog kojeg ga sud proglašuje krivim, zakonska kvalifikacija dela, kao i kazna koja se dosudjuje, 3/ Obrazloženje presude koja se mora odvojiti od dispozitivnog dela presude. U obrazloženju će se tačno navesti činjenice koje je sud utvrdio, kao i dokazna sredstva, koja su poslužila sudu za sticanje uverenja o istinitosti činjenica, na primer priznanja optuženoga, iskazi svedoka /poimenice kojih/, dokumenti, veštaci itd. Naročito valja obrazložiti koji su razlozi rukovodili sud pri oceni dokaza te odmeri kazne i zaštitnih mera /otežice i olakšice/. Pismeno sastavljenu presudu potpisuje predsednik veća i zapisničar.

Čl. 29

Kad sud izriče smrtnu kaznu, dužan je odmah presudu sa svim zapisnicima i kratkim referatom dostaviti Višem vojnom sudu odnosno nadležnom veću Višeg vojnog suda, koji će presudu nižeg suda odobriti, preinačiti ili ukinuti. Smrtna kazna sme se izvršiti tek nakon odobrenja po Višem vojnom sudu. U izuzetnim slučajevima, kad nema veze sa Višim vojnim sudom i nema verovatnosti da će se redovna veza uskoro uspostaviti, može veće Vojnog suda pri štabu korpusa odnosno pri korpusnoj vojnoj oblasti narediti izvršenje smrtno kazne i ne čekajući odobrenje Višeg vojnog suda. U takvom slučaju će ipak naknadno poslati spis Višem vojnom sudu s obrazloženjem zašto se je tako postupilo. Kazna lišenja čina odnosno zvanja nad oficirima takodjer se ne može izvršiti pre nego je odobri Viši vojni sud.

Čl. 30

Smrtna kazna vrši se streljanjem, a u naročito teškim slučajevima vešanjem, odmah nakon primitka saglasnosti Višeg vojnog suda. O izvršenoj kazni ima se izvestiti Viši vojni sud. IV. ZAVRŠNE ODREDBE

Čl. 31

Vrhovni komandant NOV POJ može svojom naredbom, na predlog Višeg vojnog suda, po vojnim sudovima osudjena lica amnestirati, ako to zaslužuju, pomilovati opraštanjem kazne u celosti ili njenim sniženjem, pokrenuti postupak obustaviti, a ako nije pokrenut narediti da se i ne pokrene.

Čl. 32

U vezi s tačkom 6 Naredbe Vrhovnog štaba od 8. II. 1944. g. o formaciji štaba korpusa i korpusne vojne oblasti, one divizije koje su vezane na neku teritoriju kad uspostavljaju vojnu vlast onako kako je to predviđeno za korpus, formiraće i vojni sud divizije. Članove tog suda imenuje Vrhovni štab NOV i POJ.

Čl. 33

Danom stupanja na snagu ove uredbe prestaje važiti Uredba Vrhovnog štaba od 29. XII. 1942. g. kao i ostali propisi doneseni na osnovu te Uredbe. Istim danom prestaje važiti i Uredba o sudovima časti za oficire NOV i POJ.

Čl. 34

Redovne mesečne izveštaje vojno-sudskog oteka Vrhovnog štaba podnosiće Viši vojni sud neposredno, a Vojni sud korpusa i korpusne vojne oblasti preko Glavnog štaba.

Čl. 35

Ova Uredba stupa odmah na snagu.

VRHOVNI KOMANDANT NOV i POJ MARŠAL JUGOSLAVIJE: J. B. TITO v.r. M.P. _____

Izvornik, strojopis HDA, Zagreb, 1491, 1.1.1.